

Квас Віктор Олексійович,
*аспірант кафедри смарт-економіки,
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ)*

Науковий керівник – д.е.н., професор Олешко А. А.

ПРАВОВІ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Недержавне пенсійне забезпечення у всьому світі є одним із найважливіших моментів у загальному компенсаційному пакеті соціального забезпечення співробітника, поряд із заробітною платою, преміями та бонусами за період роботи, медичним страхуванням тощо. Майбутні пенсії у вигляді пенсійних накопичень фактично є формою відкладеної заробітної плати працівників.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) – особлива організаційно-правова форма некомерційної організації соціального забезпечення, винятковим видом діяльності якої є недержавне пенсійне забезпечення учасників фонду.

Однією із задач у повоєнний період стане стимулювання роботодавця-платника платити гроші до недержавного пенсійного фонду, створюючи систему противаг, що дозволяють зберегти ці гроші для працівника-пенсіонера учасника НПФ.

Фактори провадження програм недержавного пенсійного забезпечення на підприємствах України, які можуть сприяти вирішенню соціально-економічних та суспільно-політичних проблем в повоєнний період:

1. Податкове планування.
2. Реалізація соціальних програм.
3. Інвестування пенсійних активів.
4. Захист накопичувань.

Податкове планування: за рахунок податкових пільг для НПФ з економією на податках накопичуються пенсійні резерви. Так, відповідно до п.164.2.16 Податкового кодексу України [1] роботодавець, що за свій рахунок за договорами недержавного пенсійного забезпечення сплачує пенсійні внески на користь робітників, має податкову пільгу в межах 30% нарахованої заробітної плати такому робітнику.

Реалізація соціальних програм: працівник підприємства неучасник пенсійного фонду нічого у вигляді відрахувань не має. Поява будь-яких відрахувань на його пенсійний рахунок це додаткове благо та стимулювання ефективної праці. Під час виходу з пенсійного фонду він завжди може забрати гроші до іншого пенсійного фонду. Якщо пенсійний фонд має велику кількість акцій, він починає володіти підприємством і контролювати його економіку. Соціальні зобов'язання та пільги працівникам, які фіксуються в колективних договорах підприємства, для співробітників, що виходять на пенсію, можуть здійснюватися та фінансуватися НПФ. Прийняття НПФ на себе фінансового навантаження щодо заходів колективного договору дозволяє отримати суттєву економію для роботодавця.

Інвестування пенсійних резервів НПФ: розділом VI Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2] встановлені вимоги до складу активів та обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами пенсійного фонду. До 80% пенсійних резервів НПФ може розмістити цінні папери та нерухомість підприємств-роботодавців, у тому числі й будівництво житла. 20% активів фонду, що залишилися, можуть бути вкладені тільки на депозити банків, що мають інвестиційний рейтинг, а значить і відсотки за ними будуть доповненням до інвестиційного доходу, який можна буде також використовувати на поточні виплати.

Захист накопичень: на пенсійні резерви, акумульовані в НПФ, не може бути стягнуто по боргах вкладників та учасників фонду. На законодавчому рівні закріплено принципи нерозголошення відомостей про стан пенсійних рахунків вкладників та учасників.

Не можна не звернути увагу на демографічну ситуацію в Україні. Вона напряму пов'язана з тим, що унеможлиблює забезпечити гідне життя за рахунок солідарної пенсійної системи. Підвищення тривалості життя, падіння народжуваності призводить до того, що пенсіонерів стає більше, ніж працюючих громадян. Україна прийшла до розуміння того, що за рахунок тієї кількості працюючих, які ми маємо, неможливо буде забезпечити достойні пенсійні виплати. На даний час в законодавчих пропозиціях передбачається провадження реформи пенсійної системи України, а саме провадження Накопичувальної системи, де внески до НПФ стануть обов'язковими. Проведений аналіз законотворчих ініціатив дає можливість зробити висновки: передбачається, що роботодавці сплачуватимуть до Накопичувального фонду 2% внесків за рахунок відповідного зменшення ставки єдиного соціального внеску, а працівники – 2% за рахунок зменшення податку на доходи з фізичних осіб. Проведені консультації із Світовим банком про запровадження на початку реформи внесків у розмірі 1% за рахунок зниження ЄСВ [3] та 1% сплати на рахунок Учасника із бюджету. Цією реформою змінюються відносини між державою і людиною, бо фактично частина податків переходить у власність учасників накопичувальної системи.

Результати відбудови економіки України в повоєнний період на пряму залежать від зростання ВВП. Дослідженнями Організації економічного співробітництва та розвитку [4], в яких функціонують накопичувальні пенсійні системи, зазначено, що із 77 країн у 8 активи фондів перевищують річний розмір ВВП, а активи складають близько 70% від ВВП.

Основні переваги як добровільної участі в НПФ так і обов'язкової, як провадження Накопичувальної системи, при дефіциті у солідарній системі пенсійного забезпечення та за умов наслідків падіння економіки, як результату воєнної агресії з боку Росії це:

- учасники фондів можуть отримувати достойне пенсійне забезпечення в старості;

- промислові підприємства та економіка України в цілому отримає довгострокові інвестиції для розвитку;
- підвищення зацікавленості як роботодавців так і працівників у легалізації заробітних плат;
- підвищення фінансової грамотності серед населення, відкриття нових горизонтів із диверсифікації власних заощаджень, інвестування українців у економіку України.

Пенсійні внески сплачуються на рахунки громадян України, а це дозволяє фінансувати економіку, що як наслідок, призведе до збільшення робочих місць та розширює можливості системи недержавного пенсійного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-Vi. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-IV#Text>.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 №1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
4. ОЕСР: КОРОТКИЙ ОГЛЯД ПЕНСІЙ ЗА 2023 РІК URL: <https://nrat.ukrintei.ua/oesr-korotkyj-oglyad-pensij-za-2023-rik/>.